

Nr 257.

Ankom till riksdagens kansli den 12 november 1943 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av räntan å lån från statens utlåningsfonder.

(4:e avd.)

I propositionen nr 343 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 8 oktober 1943, föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som i statsrådsprotokollet av departementschefen angivas, verkställa en överarbetning av gällande räntebestämmelser för statens utlåningsfonder samt att utfärda erforderliga författningar i ämnet; dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att för varje budgetår, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, fastställa normalräntan för lån från statens utlåningsfonder med utgångspunkt från medeltalet av räntan, beräknad på emissionskursen, för de tio sista årens statliga upplåning mot obligationer och reverser med en ursprunglig löptid av minst tio år.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 17 januari 1940 såsom sakkunniga inom finansdepartementet för utredning angående räntan å lån från statens utlåningsfonder numera framlidne ledamoten av riksdagens andra kammare, sekreteraren hos Jämtlands läns hushållningssällskap *P. S. Hedlund* samt ledamöterna av riksdagens första kammare, professorn *B. G. Ohlin* och generaltulldirektören *N. R. Wohlin*. Åt den sistnämnde uppdrogs att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete.

De sakkunniga överlämnade den 20 december 1940 betänkande ifråga om räntan å lån från statens utlåningsfonder.

Efter remiss avgåvos utlåtanden häröver *dels* av statskontoret, fullmäktige i riksbanken och fullmäktige i riksgäldskontoret, *dels*, såvitt angick vederbörande myndighets förvaltningsområde, av statens byggnadslånebyrå, lantbruksstyrelsen, egnahemsstyrelsen och kommerskollegium, *dels ock*, såvitt angick speciellt angivna fonder, av länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län, Västerbottens samt Norrbottens län, kanslern för rikets universitet, skolöverstyrelsen ävensom nämnderna för handhavande av lånerörelsen beträffande statens lånefond för den mindre skeppsfarten och statens sekundärlånefond för rederinäringen.

Kungl. Maj:t anbefallde sedermera *statskontoret* den 14 mars 1941 att, med beaktande av de sakkunnigas förslag till bestämningsgrunder för en

normalränta vid den statliga utlåningen samt av vad i övrigt i ärendet förekommit, verkställa utredning angående möjligheterna av större enhetlighet i utformningen av räntebestämmelserna för de statliga utlåningsfonderna samt att inkomma med de förslag till förenklade regler, till vilka utredningen kunde föranleda.

Statskontoret har den 20 mars 1942 inkommit med den anbefallda utredningen. Efter remiss ha utlåtanden över statskontorets förslag sedermera avgivits, såvitt angår grunderna för fastställande av normalränta, av fullmäktige i riksbanken samt, såvitt angår räntan å lån från speciella fonder beträffande vilka höjning av räntan föreslagits, av statens byggnadslånebyrå, kanslern för rikets universitet, nämnden för statens studielån och egnahemsstyrelsen.

Förutom en överarbetning av räntebestämmelserna för vinnande av förenkling och större enhetlighet omfattar propositionen bemyndigande för Kungl. Maj:t att fastställa normalränta. *Departementschefen* har härutinnan uttalat sin anslutning till ett bankofullmäktiges förslag att de senast förflutna tio årens statliga upplåning mot obligationer och reverser med minst tio års löptid skall medräknas¹ vid normalräntans bestämmande. Regleringen av långivningens omfattning borde icke ske räntevägen utan genom en direkt avvägning av utlåningens storlek under olika år. Räntan borde, där icke speciella skäl — såsom till exempel för spannmålskreditfonden — föranledde till annat, utgå efter oförändrad räntesats under lånets hela löptid. Normalräntan syntes böra fastställas till jämna kvartsprocent.

Departementschefen har förordat en gruppering av räntetyperna enligt följande riktlinjer.

Till den första räntegruppen (räntetyp I) böra hänföras de fonder, där räntan skall utgöras av *normalränta*, bestämd för varje budgetår enligt förut angivna grunder. Om man bortser från ett tillägg av $\frac{1}{4}$ procent, som avser att täcka förvaltningskostnader och med utlåningen förenad normal kreditrisk, skall alltså räntan inom denna grupp lägst motsvara medeltalet av räntan (beräknad på emissionskursen) för de statens lån mot obligationer och reverser med en ursprunglig löptid av minst 10 år, vilka upptagits under de 10 närmast föregående åren. Normalräntan skall icke utgå efter lägre räntefot än 4 procent.

Såsom en andra grupp (räntetyp II) torde böra upptagas de fonder, där utöver normalräntan skall utgå viss, för varje fond fastställd tilläggsränta, vilken är avsedd att bereda täckning för med utlåningen förbundna speciella kreditrisker.

Till en tredje grupp (räntetyp III) böra hänföras sådana fonder, för vilka utgår icke variabel ränta av subventionskaraktär, nämligen a) 3.6 procent, b) 3.25 procent, c) 3 procent och d) 2.5 procent.

Till en fjärde, respektive femte grupp torde slutligen böra hänföras fonder, som äro helt räntefria, respektive sådana fonder, där bankofullmäktige äga bestämma räntan.

¹ Nämnda medelränta utgör för närvarande enligt vad från riksgäldskontoret upplysts 3.57 procent. Nu tillämpade »normalränta» vid utlåning från statens utlåningsfonder utgör 4 procent.

Innebörden av vad som föreslagits framgår i övrigt av de vid statsrådsprotokollet och detta utlåtande fogade båda bilagorna (*Bilaga A.* och *B.*).

Det föreslagna nya systemet för bestämmandet av räntorna från statens utlåningsfonder innebär en betydande förenkling i behandlingen av hithörande räntespörsmål. Utskottet anser sig för sin del kunna tillstyrka det samma.

Utskottet.

Till bemyndigandet att fastställa normalräntan för lån från statens utlåningsfonder torde emellertid böra göras det förtydligande tillägget, att bemyndigandet självfallet endast skall gälla i den mån ej riksdagen för visst budgetår annorlunda beslutar. Erinras må att ifrågavarande fonder tillkommit för att stödja skilda verksamhetsgrenar inom samhälle och näringsliv. I vad mån detta stöd skall bliva effektivt är i ej oväsentlig grad avhängigt av den ränta, staten betingar sig. Riksdagen har därför vid skilda tillfällen ägnat avvägningen av ifrågavarande räntesatser uppmärksamhet ur även andra än rent statsfinansiella synpunkter.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med de av departementschefen i statsrådsprotokollet över finansärenden för den 8 oktober 1943 angivna riktlinjerna verkställa en överarbetning av gällande räntebestämmelser för statens utlåningsfonder samt att utfärda erforderliga författningar i ämnet;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att för varje budgetår, i den mån riksdagen ej annorlunda beslutar, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, fastställa normalräntan för lån från statens utlåningsfonder med utgångspunkt från medeltalet av räntan, beräknad på emissionskursen, för de tio sista årens statliga upplåning mot obligationer och reverser med en ursprunglig löptid av minst tio år.

Stockholm den 12 november 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 256.

Förslag

till

kungörelse om ränta å lån från statens utlåningsfonder.

Kungl. Maj:t har med stöd av riksdagens beslut funnit gott förordna som följer.

1 §.

Ränta å lån från statens utlåningsfonder skall utgå med en fast, för lånets hela löptid gällande räntefot.

2 §.

Sådan ränta skall utgå efter den av nedanstående räntetyper, som föreskrives i de för varje utlåningsfond meddelade bestämmelserna.

Räntetyp:

Räntefot:

I.	Av Kungl. Maj:t, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, för varje budgetår fastställd normalränta, utgörande lägst 4 procent.
II.	Normalräntan jämte visst tillägg.
III.	Fast ränta: a. 3.6 procent. b. 3.25 procent. c. 3 procent. d. 2.5 procent.
IV.	Ingen ränta.
V.	Av fullmäktige i riksbanken för varje budgetår fastställd ränta.

3 §.

Beträffande delvis räntefria lån gäller räntetypen för den del av lånet, varå ränta enligt därom meddelade bestämmelser utgår.

4 §.

Där ränta å förfallet, icke i behörig tid inbetalat belopp (dröjsmålsränta) enligt bestämmelse i för respektive utlåningsfond gällande författning skall utgå, skall densamma beräknas efter 5 procent om året. Låntagare skall dock vara skyldig att framdeles vidkännas den höjning av dröjsmålsräntan, som Kungl. Maj:t kan finna gott bestämma.

Därest statslån utlämnas genom låneförmedlare, skall denne icke äga att av låntagare betinga sig dröjsmålsränta efter högre procenttal än som sålunda föreskrivits.

Denna kungörelse träder i kraft den _____ och skall äga tillämpning jämväl å lån beviljat före sagda dag, med undantag dock för dylikt lån, vilket löper med en fast, för hela låntiden bunden ränta. Har beträffande tidigare beviljat lån särskilt stadgats, att låntagare icke skall vara skyldig att underkasta sig höjning av låneräntan i vidare mån än intill det procenttal, som gällde vid lånets beviljande, skall dylik bestämmelse alltjämt gälla. Låntagare skall ej heller vara skyldig att underkasta sig höjning av dröjsmålsräntan i vidare mån än nu sagts.

Det alla etc.

Bilaga B.

Förslag

till

kungörelse angående ändring av bestämmelserna om lån från statens utlåningsfonder, i vad de avse räntans fastställande.

Kungl. Maj:t, som denna dag utfärdat kungörelse om ränta å lån från statens utlåningsfonder, har med stöd av riksdagens beslut funnit gott förordna, att utlåningsfond i räntehänseende skall tillhöra den räntetyp, som nedan sägs.

Räntetyp I.

Statens bostadslånefond. (Nya lån beviljas ej från denna fond.)

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby. (För vissa lån från denna fond utgår ränta enligt räntetyp II.)

Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen. (För vissa lån från denna fond utgår ränta enligt räntetyp II. Nya lån beviljas ej från denna fond.)

Statens bosättningslånefond.

Lånefonden för anskaffning av motorvagnar m. m. åt enskilda järnvägar.

Vattenkraftslånefonden.

Luftfartslånefonden.

Statens fjäderfållånefond.

Gödselvårdslånefonden.

Statens kalkbrukslånefond.

Statens fruktodlingslånefond.

Statens mejerilånefond.

Jordbrukets maskinlånefond.

Spannmålslagerhusfonden.

Statens sekundärlånefond för jordbrukare.

Statens slakterilånefond.

Kraftledningslånefonden.

Elektrifieringslånefonden.

Jordförmedlingsfonden.

Kolonisternas kreaturs- och redskapslånefond. (Nya lån beviljas ej från denna fond efter den 30 juni 1944.)

Täckdikningslånefonden.

Allmänna nyodlingslånefonden.

Bevattningslånefonden.

Kommunskogslånefonden.

Virkesmättningslånefonden.

Skogsväglånefonden.

Frukt- och potatislagerhusfonden.

Hemslöjdlånefonden.

Industrilånefonden.

Statens hantverkslånefond.

Rederilånefonden.

Statens lånefond för den mindre skeppsfarten.

Statens sekundärlånefond för rederinäringen.

Räntetyp II.

Lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, i vad avser annan tomt än den som innehaves av tjänstemannasamhällets vid Mörby egnahemsförening med begränsad personlig ansvarighet, statstjänsteman eller statstjänstemans änka eller barn. Tilläggsränta $\frac{1}{2}$ procent.

Lånefonden för bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen, i vad avser lån för vilka avsättning till riskfond icke sker. Tilläggsränta $\frac{3}{4}$ procent. (Nya lån beviljas ej från denna fond.)

Fonden för hantverks- och småindustrikredit. Tilläggsränta $\frac{1}{2}$ procent.

Räntetyp III a.

Lånefonden för arbetarbostäder. (Nya lån beviljas ej från denna fond.)

Egnahemslånefonden.

Arbetarsmåbrukslånefonden.

Västerbottens och Norrbottens nybygges- och bostadsförbättringslånefond.

Statens avdiktningsslånefond.

Räntetyp III b.

Lånefonden för bostadsförsörjning för mindre bemedlade, barnrika familjer.

Lånefonden för främjande av bostadsbyggande å landsbygden.

Räntetyp III c.

Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift.

Norrländska nyodlingsfonden.

Fiskerilånefonden.

Statens lånefond för anskaffande av gasgeneratorer för vissa fartyg.

Räntetyp III d.

Statens lånefond för universitetsstudier.

Allmänna studielånefonden.

Räntetyp IV.

Lånefonden för inköp av ädla avelsston.

Lånefonden för inköp av avelshingstar av ardenneras.

Lånefonden för inköp av avelsston av nordsvensk ras.

Statens kaninavelslånefond.

Arrendelånefonden.

Statens fiskredskapslånefond.

Lånefonden för inköp av gasgeneratorer för fiskebåtar.

Räntetyp V.

Spannmålskreditfonden.

Denna kungörelse träder i kraft den _____, från och med vilken dag tidigare meddelade, häremot stridande bestämmelser angående räntesatsernas fastställande upphöra att gälla.

Det alla etc.